Werken aan kwaliteit in de huisartsenpraktijk

Indicatoren gebaseerd op de NHG-Standaarden

nederlands huisartsen
genootschap

WOK
CENTRE FOR
QUALITY OF
CARE RESEARCH

onder redactie van
J.C.C. Braspenning
L. Pijnenborg
C.J. in 't Veld
R.P.T.M. Grol

Bohn Stafleu van Loghum

WERKEN AAN KWALITEIT IN DE HUISARTSENPRAKTIJK

WERKEN AAN KWALITEIT IN DE HUISARTSENPRAKTIJK

INDICATOREN GEBASEERD OP DE
NHG-STANDAARDEN

Onder redactie van:

Dr. J.C.C. Braspenning

Dr. L. Pijnenborg

Drs. C.J. in 't Veld

Prof. dr. R.P.T.M. Grol

CENTRE FOR
QUALITY OF
CARE RESEARCH

Bohn Stafleu van Loghum
Houten 2005

© 2005 Bohn Stafleu van Loghum, Houten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 90 313 4624 1

NUR 871

Ontwerp omslag en binnenwerk: Peter Walvius bno, Nijmegen

Eerste druk, 2005

Bohn Stafleu van Loghum
Het Spoor 2
Postbus 246
3990 GA Houten
www.bsl.nl

Distributeur in België:
Belgiëlei 147a
2018 Antwerpen
www.standaarduitgeverij.be

AUTEURS

M.J.P. VAN AVENDONK

Huisarts, junior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wοκ), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

J.A.M. VAN BALEN

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

L.J. BOOMSMA

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

F.S. BOUKES

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

DR. M. BOUMA

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

DR. J.C.C. BRASPENNING

Senior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wοκ), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

DR. R.F. DIJKSTRA

Huisarts, senior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wοκ), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

W.H. EIZENGA

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

DR. A.N. GOUDSWAARD

Huisarts, hoofd afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

PROF. DR. R.P.T.M. GROL

Hoogleraar Kwaliteit van zorg afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

DR. B.G.M. KOINAAR

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

M.G.H. LAURANT

Senior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

J. VAN LIESHOUT

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

N.G.C.B. VAN LIN

Junior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

DR. J.W.M. MURIS

Huisarts, onderzoeker Huisartsgeneeskunde (wok), Universiteit Maastricht

DR. L. PIJNENBORG

Huisarts, senior wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

B. VAN PINXTEREN

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

A.C.M. ROMEIJNDERS

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

DR. M.S. VAN ROOSMALEN

Epidemioloog, afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

DR. H.J. SCHERS

Huisarts, onderzoeker afdeling Huisartsgeneeskunde (hag), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

A.M. SCHIERE

Junior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

T.H. SPIES

Huisarts, onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

J.S. STARREVELD

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

M.A.J.B. TACKEN

Junior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

DR. B.P.A. THOONEN

Huisarts, afdeling Huisartsenopleiding (VOHA), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

C.J. IN 'T VELD

Huisarts, hoofd afdeling Implementatie, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

G.M. VAN DER WEELE

Huisarts, wetenschappelijk medewerker afdeling Richtlijnontwikkeling, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

H. WITMER

Huisarts, senior wetenschappelijk medewerker afdeling Implementatie, Nederlands Huisartsen Genootschap, Utrecht

R.J. WOLTERS

Huisarts, junior-onderzoeker afdeling Kwaliteit van zorg (wok), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen

VOORWOORD

Het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) wil de wetenschappelijk onderbouwde uitoefening van de huisartsgeneeskunde *in de praktijk* bevorderen en ondersteunen. Het NHG trekt hierbij samen op met het 'Centre for Quality of Care Research' (woc).

Richtlijnen maken – onontbeerlijk voor de inhoudelijke ontwikkeling van het vak – gaat hand in hand met allerlei strategieën om huisartsen en waar nodig anderen die werkzaam zijn in een huisartsenpraktijk, te ondersteunen om volgens die richtlijnen te werken. Voor dit kwaliteitsbeleid is het tevens belangrijk om het effect te kunnen meten en om dat zorgvuldig te doen zijn goede indicatoren nodig.

Dat laatste is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Het meten de kwaliteit van de geleverde zorg kan bijvoorbeeld verschillende, zowel in- als externe, doelen dienen. Indicatoren kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden voor interne kwaliteitsverbetering in de praktijk of van de beroepsgroep van huisartsen. Daarnaast kunnen indicatoren gebruikt worden voor de externe verantwoording die van de huisartsgeneeskunde gevraagd wordt van aard, kwaliteit en kwantiteit van geleverde zorg. Het blijkt in praktijk niet altijd eenvoudig grip te krijgen op de geldigheid en reikwijdte van de benodigde indicatoren en die op passende wijze te valideren. Temeer daar de bruikbaarheid van indicatoren alleen tot haar recht komt als óók recht is gedaan aan de specifieke context waarin huisartsgeneeskundige zorg geboden wordt.

Al deze hindernissen hebben het NHG en de woc er niet van weerhouden een traditie op te bouwen van samenwerking, wetenschappelijk onderzoek en gezamenlijke activiteiten op het gebied van de bevordering van het kwaliteitsbeleid. Dit heeft onder andere geleid tot instrumenten als het Visitatie Instrument Praktijkvoering (VIP) en recentelijk het Visitatie Instrument Accreditering (VIA). Het VIA wordt toegepast bij de NHG-Praktijkaccreditering®. De vraag naar valide en toepasbare indicatoren is door deze ontwikkeling erg actueel. Hoewel er nog allerlei vragen op beantwoording wachten, en zich natuurlijk steeds nieuwe inzichten voordoen is goede vooruitgang bij de indicatorenontwikkeling geboekt. In dit boek kunt u zich op de hoogte stellen van de huidige stand van zaken en van de indicatorenontwikkeling op het gebied van het medisch handelen. NHG-richtlijnen vormden het uitgangspunt voor de indicatoren.

Dit boek is bedoeld voor huisartsen en huisartsenpraktijken die gedegen onderbouwd kwaliteitsbeleid-op-maat willen uitvoeren dat goed aansluit bij de specifieke eigenschappen van de eigen praktijk. Het boek sluit daarnaast goed aan bij de NHG-Praktijkaccreditering® die in 2005 geïntroduceerd is. Op termijn zou het NHG verder willen gaan op de ingeslagen weg om alle NHG-richtlijnen van een set indicatoren te voorzien. Dit boek is een belangrijke stap in die richting.

Kees in 't Veld, huisarts
Hoofd NHG-Afdeling Implementatie

Richard Grol, hoogleraar Kwaliteit van zorg
Centre for Quality of Care Research (woc)

Auteurs v

Voorwoord ix

1	Evalueren van de kwaliteit van zorg in de huisartsenpraktijk	1
	<i>R.P.T.M. Grol, J.C.C. Braspenning, C.J. in 't Veld</i>	
	Kernboodschappen	1
1.1	Het belang van systematische kwaliteitsverbetering	2
1.2	Evaluatie van kwaliteit van zorg	3
1.3	Indicatoren	4
1.4	Welke aspecten van de huisartsenzorg lenen zich voor evaluatie?	6
1.5	Hoe kunnen gegevens over de zorg worden verzameld?	7
1.6	Metten en verbeteren	8
1.7	Doel en inhoud van dit boek	8
	Referenties	9
2	Ontwikkelen van kwaliteitsindicatoren	10
	<i>J.C.C. Braspenning, L. Pijnenborg, R.P.T.M. Grol</i>	
	Kernboodschappen	10
2.1	Basisset van indicatoren	11
2.2	Tweede Nationale Studie	13
2.3	Huidige selectie van indicatoren	14
	Referenties	15
	Appendix: De 61 NHG-Standaarden, waaruit 139 indicatoren zijn gemaakt	20
3	Toepassen van kwaliteitsindicatoren	21
	<i>L. Pijnenborg, M. Bouma, J.C.C. Braspenning, H. Witmer</i>	
	Kernboodschappen	21
3.1	De keuze van onderwerpen	21
3.2	Metten	23
3.3	Toetsen	24
3.4	Verbeteren	28
3.5	Evalueren	28
3.6	Beperkingen en mogelijkheden	29
	Referenties	29

4	Diabetes mellitus	31
	<i>R.F. Dijkstra, M.J.P. van Avendonk, M. Bouma</i>	
4.1	Prevalentie	31
4.2	Controle	32
4.3	Uitkomsten	35
	Referenties	37
5	Risicomanagement hart- en vaatziekten	38
	<i>M.S. van Rosmalen, M. Bouma</i>	
5.1	Prevalentie hoogrisicopatiënten	38
5.2	Cardiovasculair risicoprofiel	40
5.3	Niet-medicamenteuze behandeling	41
5.4	Medicamenteuze behandeling	41
5.5	Uitkomsten	44
5.6	Nieuwe ontwikkelingen	46
	Referenties	46
6	Hartfalen	48
	<i>M.S. van Rosmalen, J. van Lieshout</i>	
6.1	Prevalentie	48
6.2	Diagnostiek	49
6.3	Medicamenteuze behandeling	49
6.4	Controle	50
	Referenties	50
7	Astma en COPD	51
	<i>B.P.A. Thoonen, B.G.M. Kolnaar</i>	
7.1	Astma bij kinderen	51
7.2	Astma en COPD bij volwassenen: diagnostiek	55
7.3	Astma bij volwassenen: behandeling	57
7.4	COPD: behandeling	59
	Referenties	61
8	Preventieve taken: influenzavaccinatie en bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker	62
	<i>M.A.J.B. Tacken, L.J. Boomsma</i>	
8.1	Influenzavaccinatie	62
8.2	Het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker	65
	Referenties	67
9	Het gericht voorschrijven van antibiotica	69
	<i>J.C.C. Braspenning, A.M. Schiere, J.A.M. van Balen</i>	
9.1	Otitis media acuta	69
9.2	Acute keelpijn	70

9.3	Kinderen met koorts	71
9.4	Sinusitis	72
9.5	Bacteriële huidinfecties	73
9.6	Urineweginfectie	74
9.7	Acuut hoesten	76
9.8	Samenhangend antibioticabeleid	77
	Referenties	78
10	Diagnostiek en behandeling van maagklachten	80
	<i>B. van Pinxteren, J.W.M. Muris</i>	
10.1	Diagnostiek	81
10.2	Behandeling	82
	Referenties	85
11	Geestelijke gezondheidszorg	86
	<i>N.G.C.B. van Lin, M.G.H. Laurant, L. Pijnenborg</i>	
11.1	Depressie	86
11.2	Angststoornissen	89
11.3	Dementie	91
11.4	Problematisch alcoholgebruik	93
11.5	Chronisch slaapmiddelengebruik	93
11.6	Het gesprek	94
	Referenties	95
12	Bewegingsapparaat	96
	<i>H.J. Schers, A.C.M. Romeijnders</i>	
12.1	Enkeldistorsie	96
12.2	Schouderklachten	98
12.3	Epicondylitis	100
12.4	Aspecifieke lage rugpijnlachten	102
12.5	Niet-traumatische knieproblemen bij kinderen en adolescenten	103
12.6	Niet-traumatische knieproblemen bij volwassenen	104
12.7	Traumatische knieproblemen	105
12.8	Osteoporose	106
	Referenties	108
13	Gynaecologie en obstetrie	110
	<i>M.S. van Roosmalen, F.S. Boukes</i>	
13.1	Vaginaal bloedverlies	110
13.2	Subfertiliteit	111
13.3	Zwangerschap en kraamperiode	112
13.4	Miskraam	113
	Referenties	114

14	Seksueel overdraagbare aandoeningen	115
	<i>M.S. van Roosmalen, J. van Lieshout</i>	
14.1	Herpes genitalis	116
14.2	Fluor vaginalis	117
	Referenties	118
15	Urologische aandoeningen	119
	<i>R.J. Wolters, J.S. Starreveld</i>	
15.1	Bemoeilijkte mictie bij oudere mannen	119
15.2	Incontinentie voor urine	122
15.3	Urineweginfecties	123
15.4	Urinesteenlijden	124
15.5	Enuresis nocturna	126
	Referenties	127
16	Huidaandoeningen	129
	<i>M.S. van Roosmalen, W.H. Eizenga</i>	
16.1	Acne vulgaris	129
16.2	Dermatomycosen	130
16.3	Constitutioneel eczeem	130
16.4	Ulcus cruris venosum	132
16.5	Psoriasis	133
16.6	Bacteriële huidinfecties	134
	Referenties	135
17	Oogaandoeningen	136
	<i>T.H. Spies, G.M. van der Weele</i>	
17.1	Oogheelkundige diagnostiek, in het bijzonder van refractieafwijkingen	136
17.2	Het rode oog, infectueuze conjunctivitis en allergische conjunctivitis	137
17.3	De uitzondering op de regel	137
	Referenties	138
18	Ooraandoeningen	139
	<i>T.H. Spies, A.N. Goudswaard</i>	
18.1	Otitis media acuta	139
18.2	Otitis media met effusie (OME) bij kinderen	140
18.3	Otitis externa	141
18.4	Slechthorendheid	141
	Referenties	142

Register 143